

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Кафедра педагогіки та методики початкової освіти

Соломія Ілляш, Лілія Стахів

**ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Дрогобич, 2025

*Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 12 від 24. 10.2025 р.)*

Рецензенти:

Олена НЕВМЕРЖИЦЬКА, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Оксана МОЙКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Відповідальний за випуск:

Ірина САДОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Ілляш С., Стахів Л. Теорія виховання учнів початкової школи: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2025. 60 с.

У навчально-методичному посібнику стисло та систематизовано викладено основний зміст курсу «Теорія виховання учнів початкової школи» відповідно до робочої програми навчальної дисципліни для фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності АЗ «Початкова освіта».

У пропонованому посібнику розкрито структуру навчальної дисципліни, висвітлено мету, завдання та основні засади як аудиторної так і самостійної роботи студентів, визначено ключові питання, які винесені на аудиторне та позааудиторне опрацювання. Також подано завдання для самостійної роботи, перелік питань для підсумкового контролю, список рекомендованих джерел інформації, якими студенти можуть користуватися під час самостійного опрацювання матеріалів даного курсу.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ».....	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	10
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	44
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ.....	46
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	48
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОМАЦІЇ.....	53

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні в системі української освіти відбуваються важливі зміни, які передбачають нові вимоги до особистості педагога. У мінливих реаліях сучасного суспільства однією з важливих умов успішного становлення шкільної освіти є ефективний професійний розвиток учителя. Саме тому до освітньої системи висуваються високі вимоги, виконання яких пов'язане з якісною підготовкою майбутніх фахівців.

Сучасний педагог одночасно виконує функції викладача і вихователя, а також є організатором освітньої діяльності учнів та активним учасником взаємодії з ними і їхніми батьками. В умовах реформування освітнього процесу вчитель повинен постійно підвищувати рівень професіоналізму та власну педагогічну майстерність.

Одним із актуальних державних завдань є підготовка майбутнього покоління до життя, проблеми якого спонукають науковців і практиків освітньої сфери до пошуків оптимальних методів і форм виховної діяльності. На сучасному етапі завдання вищих закладів освіти полягає у цілеспрямованому формуванні професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій майбутнього педагога, домінантною серед яких є формування особистості учня.

Саме тому Нова українська школа повинна забезпечувати всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства, виявляти її таланти, розумові та фізичні здібності; виховувати громадян, здатних до свідомого суспільного вибору і творчого збагачення культурного потенціалу власного народу; готувати кваліфікованих фахівців високого рівня.

Для того, щоб краще підготувати майбутніх фахівців до практичної педагогічної діяльності, сформувати їхню особистість відповідно до вимог сучасної освіти, необхідно забезпечити взаємозв'язок процесу навчання з майбутньою педагогічною діяльністю. Специфіка підготовки вчителя початкових класів зумовлена багатофункціональністю його професійної діяльності. Він повинен не лише володіти предметними знаннями і вміннями,

але й мати здатність до проєктування освітнього процесу, що дасть йому можливість ефективно формувати особистість учня.

Реформування системи освіти в Україні вимагає підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців, яке неможливе без опанування студентами курсу «Теорія виховання учнів початкової школи». Дана навчальна дисципліна має на меті озброїти майбутніх учителів початкових класів теорією і методикою виховної діяльності, спрямована на ґрунтовне вивчення ними фундаментальних питань навчання і виховання, а також засвоєння загальних принципів, форм, методів і закономірностей виховання дітей молодшого шкільного віку.

У межах даного курсу студенти знайомляться з основними поняттями та термінами дисципліни, законодавчими та нормативними документами щодо організації виховної роботи в закладі загальної середньої освіти, особливостями процесу виховання, його рушійними силами, законами, закономірностями, формами та принципами; набувають навичок організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів з метою побудови конструктивної та партнерської взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів із фундаментальними положеннями, необхідними для розуміння сутності процесу виховання як цілісної системи, його науково-методичних засад, організації процесу виховання в початковій школі за традиційними та інноваційними технологіями.

Для досягнення мети навчальної дисципліни передбачено **вирішення завдань**, які передбачають формування у майбутніх учителів загальних та фахових компетентностей. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- ключові категорії виховання та їх сутність;
- законодавчі та нормативні документи щодо організації виховної діяльності в закладі загальної середньої освіти;

- зміст виховання в початковій школі, основні напрями виховання, їх характеристику;

- особливості процесу виховання, його рушійні сили, структуру;

- закони, закономірності, форми та принципи виховання;

- вікові та індивідуальні особливості учнів молодшого шкільного віку з метою забезпечення розвитку їх пізнавальної діяльності та формування в них мотивації до навчання;

- специфіку виховного процесу як педагогічного явища, його закономірності та особливості організації у початковій школі.

Вміти:

- регулювати власний емоційний стан, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів освіти та організовувати їхню пізнавальну діяльність;

- збирати, інтерпретувати та застосовувати інформацію у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності щодо формування суджень, які враховують соціальні, наукові та етичні аспекти;

- презентувати законодавчі та нормативні документи щодо організації виховної роботи в школі;

- організовувати освітній процес у початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів початкових класів з метою розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій;

- організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу в початковій школі;

- підбирати виховні завдання відповідно до індивідуальних особливостей учнів та цілей освітнього процесу; складати, розробляти, презентувати проєкти, тренінги та різні форми виховної роботи [3].

Сподіваємось, що вивчення даного курсу буде сприяти розв'язанню актуальних завдань освітнього процесу, зокрема підвищенню рівня знань і вмінь майбутніх учителів щодо реалізації виховного процесу у початковій школі з метою формування гармонійно розвиненої особистості учня.

Навчально-методичний посібник «Теорія виховання учнів початкової школи» розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни для фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності АЗ «Початкова освіта».

Методичні рекомендації, запроновані у посібнику допоможуть студентам глибше проникнутися змістом та особливостями як аудиторної роботи з даного предмету, так і завданнями для самостійного опрацювання певних матеріалів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»

Тема. Теоретико-методологічні засади виховного процесу

Питання, які розглядаються:

Сутність процесу виховання. Виховання – соціально і педагогічно організований процес формування людини як особистості. Структура процесу виховання. Рушійні сили виховання. Зовнішні і внутрішні суперечності процесу виховання. Складові виховного процесу. Закономірності виховного процесу. Принципи виховання. Цілеспрямованість виховання. Єдність свідомості та поведінки у вихованні. Комплексний підхід у вихованні. Функціонування гуманістичного освітнього середовища. Зміст шкільних підручників як чинник полікультурного виховання учнів початкових класів. Можливості творчого використання історичного досвіду полікультурного виховання у сучасних умовах.

Тема. Принципи виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Принципи виховання: цілеспрямованість; поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів; повага до особистості дитини, поєднана з розумною вимогливістю до неї; органічний зв'язок виховання із суспільними потребами та умовами; взаємодія у виховному процесі всієї сукупності різноманітних чинників; опора у виховному процесі на позитивні якості дитини; стимуляція активності особистості, позитивні емоції від досягнутих успіхів; результати виховання, які залежать від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовну, емоційну сфери; діяльність і спілкування як визначальні чинники.

Тема. Процес виховання учнів початкових класів, його специфіка

Структура виховного процесу НУШ

Питання, які розглядаються:

Суть процесу виховання учнів НУШ. Етапи процесу виховання.

Управління процесом виховання. Модель процесу виховання та його складові частини. Відмінність процесу виховання від процесу навчання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Критерії вихованості особистості. Ціннісний характер виховання. Аксіологічна культура виховного процесу.

Тема. Методи виховання учнів початкових класів та їх структура

Питання, які розглядаються:

Поняття про форми, методи, прийоми і засоби виховання, їх класифікація. Методи формування свідомості особистості учнів початкової школи. Сугестія, її роль та можливості у формуванні понять, суджень, оцінок і переконань. Педагогічна техніка навіювання як спосіб впливу на особистість. Методи організації діяльності та формування поведінки. Створення виховних ситуацій як метод формування досвіду суспільної поведінки. Емоціогенність виховуючої ситуації як запорука добровільної участі дитини у поведінковому тренінгу. Заохочення як метод виховання. Вербальні та невербальні прийоми заохочення дітей. Похвала (пряма, непряма, випереджаюча). Основні правила схвалення.

Тема. Основи виховання особистості у сучасній сім'ї

Питання, які розглядаються:

Роль сім'ї в процесі виховання дитини. Типологія сім'ї. Функції сім'ї. Стилі та принципи сімейного виховання. Батьківський авторитет та його різновиди. Труднощі сучасної української сім'ї в процесі виховання та шляхи їх подолання. Особливості та перспективи розвитку сучасної української сім'ї.

Тема. Розумове виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Розумове виховання, його сутність, зміст, мета, завдання. Організація розумового виховання в освітньому процесі початкової школи. Формування наукового світогляду учнів. Формування допитливості та пізнавального інтересу учнів молодшого шкільного віку.

Тема. Моральне виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Моральне виховання, його сутність, зміст, мета, завдання. Поняття моральної культури, моральної норми. Виховання культури поведінки учнів. Виховання гуманних почуттів в учнів. Особливості виховання толерантності в учнів молодшого шкільного віку в інклюзивному середовищі.

Тема. Екологічне виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Екологічне виховання: сутність, зміст, мета, завдання. Організація екологічного виховання в освітньому процесі початкової школи. Взаємозв'язок екологічного виховання з іншими напрямками виховання особистості.

Тема. Естетичне виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Естетичне виховання: сутність, зміст, мета, завдання. Логіка та ціннісна основа естетико-виховного процесу. Організація естетичного виховання в освітньому процесі початкової школи. Шляхи, засоби та форми естетичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Тема. Фізичне виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Фізичне виховання: сутність, зміст, мета, завдання. Методи, форми і засоби фізичного виховання учнів початкової школи. Організація фізичного виховання в освітньому процесі початкової школи. Формування здорового способу життя як засіб зміцнення фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я.

Тема. Трудове виховання учнів початкових класів

Питання, які розглядаються:

Трудове виховання: сутність, зміст, мета, завдання. Організація трудового виховання в освітньому процесі початкової школи. Види трудової діяльності учнів початкової школи. Профорієнтація учнів молодшого шкільного віку. Вимоги до організації праці учнів [3].

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Основним завданням практичних занять з навчальної дисципліни «Теорія виховання учнів початкової школи» є формування в студентів знань та вмінь, передбачених програмою навчальної дисципліни. Саме на практичних заняттях студенти мають можливість перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу та продемонструвати відповідні знання ключові поняття навчальної дисципліни, поєднати отримані теоретичні відомості із практичною реалізацією конкретних завдань.

Структура практичних занять навчальної дисципліни відображає логіку її засвоєння відповідно до орієнтовного тематичного плану і включає: обговорення теоретичних питань, виконання тестових завдань і самостійну роботу студентів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1 – 2

ТЕМА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Мета: засвоєння значення понять «виховання» (в широкому і вузькому розумінні), «рушійні сили виховання»; ознайомлення із закономірностями та особливостями виховного процесу, його структурними елементами, рушійними силами, які виявляються у внутрішніх та зовнішніх суперечностях, компонентами та етапами виховного процесу.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань

1. Поняття про виховання. Виховання в широкому і вузькому розумінні.
2. Рушійні сили процесу виховання.
3. Закономірності виховного процесу.
4. Особливості та структура виховного процесу.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми

Самостійна робота

➤ *Напишіть есе-роздуми на одну із запропонованих тем:*

- Роль виховання у житті особистості.
- Важливість виховної роботи у професійній діяльності вчителя.
- Народна педагогіка – основа сучасної педагогічної науки.

➤ *Розкрийте різні підходи до визначення сутності виховання*

➤ *Проаналізуйте педагогічну ситуацію*

У Павлівській середній школі була така традиція: коли у школу приходив першокласник, він під керівництвом вчителя саджав яблуньку «за маму», потім – «за тата». Дитина доглядала за деревами, а коли вони починали родити, то перше яблуко школяр ніс до мами і тата [13].

(Проаналізуйте виховний ефект цієї традиції в процесі формування моральних якостей учнів).

Рекомендована література:

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих педагогічних закладів. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.

2. Землянська Е.Н. Теорія і методика виховання молодших школярів. 2015. Режим доступу:

https://stud.com.ua/24094/pedagogika/teoriya_i_metodika_vihovannya

3. Ілляш С., Іоргачева І. Формування морально-етичних цінностей в учнів початкової школи засобами дидактичних ігор. PROGRESSIVE RESEARCH IN THE MODERN WORLD. Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference (Boston, USA 27-29 April 2023).

4. Ілляш С.Д., Садова І.І. Розвиток соціальних та емоційних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 75. 188 с. Т. 2. С. 86-90.

5. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.

6. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.

7. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2011. 514 с.

8. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5 т. Т. 3. К.: Рад. шк., 1988. С. 288.

9. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

10. Samoilova Iryna, Kozynets V. Oleksandr, Havrylenko Tetiana, Popadych Olena, Bondarenko Yuliia. Copyright (c) 2020 Revista Tempos e Espaços em Educação. Current trends in inclusive primary school tendências atuais na escola primária inclusiva tendencias actuales en la escuela primaria inclusive (Сучасні тенденції інклюзивного навчання в молодшій школі). 2020. Current trends in inclusive primary school. Revista Tempos E Espaços Em Educação, 13(32), 1-20. <https://doi.org/10.20952/revtee.v13i32.14961>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3 – 4

ТЕМА: ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: ознайомлення із принципами виховного процесу, а саме: гуманізму, демократизму, безперервності та наступності, цілеспрямованості, зв'язку виховання з життям, виховання в активній діяльності, системності та послідовності. А також засвоєння принципів національного виховання: народності, природовідповідності, культуровідповідності, етнізації, диференціації та індивідуалізації.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань

1. Поняття про принципи виховання, їх сутність.
2. Характеристика принципів виховання та шляхи їх реалізації в педагогічному процесі.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ *Виконайте тестові завдання*

У чому полягає сутність принципів виховання? Виберіть правильну відповідь:

- а) принципи виховання – це своєрідні правила, яких мають дотримуватися учні;
- б) принципи виховання – це керівні положення та правила ефективної організації виховного процесу, які визначають вимоги до змісту і методів виховання, а також відображають його загальні закономірності;
- в) під принципами виховання слід розуміти систему виховних впливів на особистість з метою формування у неї необхідних якостей;
- г) принципи виховання – це система методів і засобів, які мають на меті

створення оптимальних умов для виховання учнів.

У чому полягає принцип індивідуалізації та диференціації виховання? Виберіть правильну відповідь:

а) врахування багатогранної природи людини, особливостей її анатомо-фізіологічного та психічного розвитку з погляду віку і статі;

б) виховання – це цілісна система організації життєдіяльності дітей і дорослих у сім'ї, школі та у соціумі; кожен компонент цієї діяльності певним чином впливає на формування тих чи інших якостей особистості;

в) застосування засобів впливу на особистість з урахуванням її індивідуальних, фізичних і психологічних якостей; моделювання на їх основі потенційних можливостей для індивідуальних програм розвитку;

г) виховання – це багатоаспектний процес, який не може обмежуватися ні часом, ні віком і триває упродовж всього життя.

У чому полягає сутність принципу природовідповідності виховання? Виберіть правильну відповідь:

а) застосування засобів впливу, які враховують індивідуальні, фізичні та психологічні якості особистості та моделювання на їх основі індивідуальних потенційних можливостей для індивідуальних програм розвитку;

б) виховний процес є цілісною системою організації життєдіяльності дітей і дорослих у сім'ї, школі та соціальному середовищі, де кожен компонент такої діяльності певним чином впливає на формування певних якостей особистості;

в) врахування багатоаспектної природи людини, специфіки її анатомо-фізіологічного і психічного розвитку, вікових та індивідуальних особливостей.

г) виховання є багатограним процесом, який не обмежується ні часом, ні віком, здійснюється від народження і триває упродовж життя.

У чому полягає сутність принципу гуманізації виховання? Виберіть правильну відповідь:

а) наповнення процесу виховання національним змістом, який спрямований на формування національної свідомості та національної гідності;

створення умов для дітей усіх національностей, які є громадянами України, право навчатися рідною мовою, вивчати традиції та звичаї свого народу;

б) встановлення нерозривного зв'язку виховання з культурними надбаннями людства; забезпечення духовної єдності та спадкоємності поколінь;

в) виявлення глибокої поваги до особистості; визнання природного права кожної людини на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей та вияв індивідуальності;

г) єдність загальнолюдських і національних цінностей; забезпечення національної спрямованості виховання; оволодіння духовними багатствами свого народу – мовою, традиціями, звичаями та національною культурою.

➤ *Проаналізуйте педагогічну ситуацію*

У людському житті є один важливий стимул – престиж. Людина, яка не відчуває задоволення від власної щоденної діяльності, від високих досягнень, не може розраховувати на престиж. Тоді вона шукає прояв своєї особистості в інших сферах. Виникають різноманітні вади. Це засоби, які змінюють психологічну налаштованість і створюють ілюзію задоволення. Одна з таких вад – шкідливі звички у нашому суспільстві.

Ми вже зараз зменшили рівень необхідної й напруженої праці нижче від допустимого рівня. Природа диктує певний рівень необхідності у праці, нижче від якого опускатися не варто. Якщо орієнтуватися на пасивних людей, які погоджуються на щастя «якомога менше», лише б робота була «якомога легшою», тоді ми знизимо рівень усіх інших людей, а, отже, ефективність нашого суспільства загалом. А головне – знизимо потенціал майбутнього покоління. А це небезпечно.

(Проаналізуйте ці роздуми з погляду дії рушійної сили та мотивів виховання. Які б зміни ви запропонували в системі виховання підростаючого покоління, аби подолати пасивність особистості?)

Рекомендована література:

1. Землянська Е.Н. Теорія і методика виховання молодших школярів.

https://stud.com.ua/24094/pedagogika/teoriya_i_metodika_vihovannya

2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.

3. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.

4. Матвієнко О.В. Практикум з курсу «Теорія виховання» Київ : Стилос, 2011. 256 с.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. K : Literra LTD, 2018. 160 s.

6. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 415 с.

4. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2011. 514 с.

7. Практикум з педагогіки / за заг. ред.проф. О.А. Дубасенюк. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2017. 546 с.

8. Теорія виховання. Навчально-методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів / Уклад.: Д. Луцик, І. Садова. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. 101 с.

9. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / В. М. Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 283 с.

10. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

ТЕМА:ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: ознайомлення з поняттям «організаційні форми виховання», а також із класифікацією форм виховної роботи; визначення особливостей масових, групових та індивідуальних форм виховної діяльності у початковій школі.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань

1. Поняття організаційної форми виховної роботи. Класифікація форм виховної роботи.
2. Характеристика масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ *Виконайте тестові завдання*

До групових форм виховної роботи відносяться:

- а) тематичний вечір, вечір запитань і відповідей, тематичні тижні, зустрічі з видатними людьми, конкурси, олімпіади, книжкові виставки, КВК, фестивалі;
- б) виховні години, інформаційні години, змагання, екскурсії;
- в) читання художньої літератури, гра на музичних інструментах, колекціонування, малювання, підготовка до участі в олімпіаді;
- г) книги, засоби масової інформації, мистецтво.

Форми виховної роботи поділяються на:

- а) словесні, практичні, наочні;
- б) масові, групові, індивідуальні;

- в) добровільні та примусові;
- г) цікаві та нецікаві.

Організаційна виховна година складається з:

- а) постановки мети, розподілу класу на команди, проведення заходу, підведення підсумків, нагородження переможців;
- б) організаційної частини, повідомлення мети та теми, актуалізації опорних знань, повідомлення нового матеріалу, виконання вправ, підведення підсумків;
- в) вступного та заключного слова вчителя, виступів учнів, дискусії, підведення підсумків;
- г) читання художньої літератури, гри на музичних інструментах, малювання, підготовки до участі в олімпіаді.

В основу класифікації форм виховної роботи покладено:

- а) ефективність проведення виховного заходу;
- б) кількість вчителів, які займаються підготовкою до виховного заходу;
- в) кількість учнів, запрошених гостей, учителів, які беруть участь у виховному заході;
- г) кількість учнів, які беруть участь у виховному заході.

➤ ***Складіть план виховної роботи у початковій школі на місяць (клас за вибором)***

Рекомендована література:

1. Горбушко Т. Г. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. Початкове навчання та виховання. 2018. № 35–36. С. 15–23.
2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.
3. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.

4. Коберник О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. № 4. С. 104–110.
5. Матвієнко О.В. Практикум з курсу «Теорія виховання» Київ : Стилос, 2011. 256 с.
6. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.
7. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / В. М. Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 283 с.
8. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.
9. Samoilova Iryna, Kozynets V. Oleksandr, Havrylenko Tetiana, Popadych Olena, Bondarenko Yuliia. Copyright (c) 2020 Revista Tempos e Espaços em Educação. Current trends in inclusive primary school tendências atuais na escola primária inclusiva tendencias actuales en la escuela primaria inclusive (Сучасні тенденції інклюзивного навчання в молодшій школі). 2020. Current trends in inclusive primary school. Revista Tempos E Espaços Em Educação, 13(32), 1-20. <https://doi.org/10.20952/revtee.v13i32.14961>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6 – 7

ТЕМА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: ознайомлення з поняттям «методи виховання» та із класифікацією методів виховання; характеристика методів формування свідомості особистості, методів формування досвіду суспільної поведінки, методів стимулювання діяльності та поведінки, а також методів самовиховання.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань

1. Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання.
2. Характеристика методів формування свідомості особистості.
3. Характеристика методів формування досвіду суспільної поведінки.
4. Характеристика методів стимулювання діяльності та поведінки.
5. Методи самовиховання.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ **Виконайте тестові завдання**

Методи виховання це:

- а) шляхи досягнення поставленої мети;
- б) сукупність прийомів та способів роботи вчителя, за допомогою яких він впливає на учнів;
- в) методи вивчення структури і стилю взаємин у колективі;
- г) шляхи і способи діяльності вчителя та учнів з метою досягнення виховних цілей.

Із запропонованих понять виберіть ті, які належать до методів виховання:

- а) заохочення;
- б) покарання;

- в) спостереження;
- г) переконання.

До групи методів формування свідомості особистості належать:

- а) позитивний приклад;
- б) доручення;
- в) покарання;
- г) самопізнання.

До групи методів організації діяльності й формування досвіду суспільної поведінки відносяться:

- а) педагогічна вимога, громадська думка, доручення;
- б) екскурсії, дискусії, приклад, пояснення, вправи;
- в) проблемні ситуації, заохочення, покарання, змагання;
- г) громадська думка, пояснення, тренування, заохочення.

У чому полягає сутність методу прикладу у вихованні. Виберіть правильну відповідь:

- а) метод прикладу – це метод виховання, який передбачає створення взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування;
- б) метод прикладу – це метод виховання, який передбачає вплив на свідомість учня;
- в) метод прикладу передбачає розкриття сутності норм і правил поведінки з метою регулювання подальшої діяльності;
- г) метод прикладу – це метод педагогічного впливу на учня з метою стимулювати, або загальмувати певні види його діяльності.

➤ ***Проаналізуйте педагогічні ситуації:***

Ситуація 1

Який вид вимоги використав вихователь у наведеному нижче випадку? Із запропонованих відповідей виберіть правильну

Учні 4-го класу на пришкільній ділянці копають грядки, щоб посадити квіти. Дмитрик робить це недбало, залишаючи на поверхні стару траву. Класний керівник підійшов до нього і зауважив: «Дмитрику, на мій погляд, на

твоїй ділянці квіти не захочуть рости. Я порадив би тобі копати глибше і перевертати землю».

А. Вимога-осуд.

Б. Вимога-погроза.

В. Вимога в ігровій формі.

Г. Вимога-довіра.

Д. Правильної відповіді немає [13].

Ситуація 2

Максим уже вчився в 4-му класі. Він старанно виконував усі завдання, був слухняним хлопчиком. Але якось осторонь тримався своїх однокласників.

Класний керівник іноді відвідувала учнів вдома. Зайшла і до Максима. Він був сам, щось майстрував. Поговоривши з учнем, вчителька звернула увагу на велику фарфорову кішку на столі

– Це тобі хтось подарував?

– Ні, це мама купила давно. Скарбничка.

Учителька спробувала підняти. «Важенька. Видно уже багато грошей туди кидали», – подумала собі.

– І багато уже зібрали? Усією сім'єю?

– Багато, – радісно відповів Максим. – Це мої з першого класу.

– А ти уже заробляєш гроші? – поцікавилась вчителька.

– Ні, це мама з татом дають мені гроші за хороші оцінки і за гарну поведінку.

– Ого! – задумливо промовила вчителька. – А як же ти плануєш витратити ці гроші?

– Ще не знаю. Але мама каже, що так можна й на справжній автомобільназбирати...[13].

Проаналізуйте цю ситуацію з погляду використання методів виховання.

Який метод виховання у цьому випадку використовують батьки? Як виставитесь до нього?

Рекомендована література:

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих педагогічних закладів. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
2. Ілляш С., Ільницький В. Взаємодія школи та сім'ї в процесі формування самостійності учнів початкових класів. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії: матеріали IX Міжнарод. наук.-практ. інтерн.-конф. (31 жовтня 2023). Переяслав, 2023. С. 62-64.
3. Ілляш С., Іоргачева І. Формування морально-етичних цінностей в учнів початкової школи засобами дидактичних ігор. PROGRESSIVE RESEARCH IN THE MODERN WORLD. Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference (Boston, USA 27-29 April 2023).
4. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.
5. Кoberник І. Моральне виховання : традиції, проблеми, інновації / І. Кoberник // Рідна школа. 2012. № 5. С. 42–44.
6. Кoberник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Кoberник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.
7. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.
8. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5 т. Т. 3. К.: Рад. шк., 1988. С. 288.
9. Теорія виховання. Навчально-методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів / Уклад.: Д. Луцик, І. Садова. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. 101 с.
10. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

ТЕМА: ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНІЙ СІМ'Ї

Мета: ознайомлення із особливостями виховання у сучасній українській сім'ї, формування вмінь взаємодіяти із різними типами сімей у виховній роботі, використовуючи різні форми і методи роботи з батьками на засадах педагогіки партнерства.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань:

1. Сім'я як головний соціальний інститут виховання особистості.
2. Стилi сучасного сімейного виховання.
3. Типи сімей щодо рівня педагогічної культури і виховання.
4. Основні чинники впливу на рівень педагогічної культури батьків.
5. Проблеми й недоліки виховання дітей у сім'ї.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ ***Виконайте тестові завдання***

Типовими помилками сімейного виховання є :

- а) контроль поведінки дитини;
- б) неузгодженість думок членів сім'ї щодо проблем виховання;
- в) гіперопіка дитини;
- г) постановка вимог до дитини.

До колективних форм роботи з батьками належать:

- а) засідання батьківського комітету;
- б) індивідуальні консультації;
- в) відвідування учнів вдома;
- г) класні батьківські збори.

До основних функцій сім'ї відносять:

- а) економічну;
- б) інформаційну;
- в) виховну;
- г) репродуктивну.

Завдання батьківського комітету:

- а) допомагати вчителю в організації ремонтних робіт у класі;
- б) організовувати взаємодію з класним керівником та педагогічним колективом з метою сприяння у створенні сприятливих умов для проведення освітньої діяльності з учнями;
- в) сприяти єдності виховних вимог школи і сім'ї на учнів;
- г) сприяти підвищенню авторитету вчителів та батьків учнів.

➤ ***Проаналізуйте педагогічну ситуацію:***

У класі з'явилася нова учениця Оленка. Вона жила з матір'ю та двома молодшими сестричками. Батько не жив із сім'єю. Мама не дуже турбувалася про шкільну успішність доньки. Тому вона часто запізнювалася на перший урок, часто приходила неохайна. З учнями дівчинка майже не спілкувалася, погано вчилася [13].

Проаналізуйте ситуацію, яка склалася. Яка, на вашу думку, виникла проблема?

Рекомендована література:

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих педагогічних закладів. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
2. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний редактор В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Ілляш С., Ільницький В. Взаємодія школи та сім'ї в процесі формування самостійності учнів початкових класів. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії: матеріали IX Міжнарод. наук.-практ. інтерн.-конф. (31 жовтня 2023). Переяслав, 2023. С. 62-64.
4. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для

студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya / za zag. red. N. M. Bibik. K : Litera LTD, 2018. 160 s.

6. Омелянєнко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 415 с.

7. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. К.: Каравелла, 2007. 576 с.

4. Пащенко М.І, Красноштан І.В. Педагогіка. К.:ЦУЛ, 2019. 228 с.

8. Практикум з педагогіки / за заг. ред.проф. О.А. Дубасєнюк. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2017. 546 с.

9. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5 т. Т. 3. К.: Рад. шк., 1988. С. 288.

10. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

ТЕМА: РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: засвоєння понять: «розумове виховання», «пізнавальний інтерес», «культура розумової діяльності». Ознайомлення з різними чинниками впливу на розвиток пізнавальних інтересів учнів початкових класів; формування вмінь моделювати, конструювати, організовувати та підбирати оптимальні форми та методи роботи вчителя для розвитку пізнавальних інтересів учнів із урахуванням їх вікових особливостей та конкретних умов.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань

1. Розумове виховання, його сутність, зміст, мета, завдання.
2. Формування наукового світогляду учнів.
3. Формування допитливості та пізнавального інтересу учнів.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ **Виконайте тестові завдання**

До способів формування пізнавального інтересу належать:

- а) цікавість матеріалу;
- б) покарання;
- в) педагогічне доручення;
- г) навчальне навантаження.

Які з наведених принципів навчання характеризують теорію розвивального навчання:

- а) здійснювати навчання на високому рівні труднощів, просуватися вперед швидким темпом, провідна роль практичних знань;
- б) здійснювати навчання на високому рівні труднощів, просуватися вперед швидким темпом, провідна роль теоретичних знань, принцип усвідомленого засвоєння знань учнями;

в) здійснювати навчання на достатньому рівні труднощів, просуватися вперед повільним темпом, провідна роль практичних знань, принцип усвідомленого засвоєння знань учнями;

г) здійснювати навчання на достатньому рівні труднощів, просуватися вперед швидким темпом, провідна роль практичних знань.

Які з перерахованих засобів не формують пізнавальний інтерес:

а) проблемність викладання;

б) емоційність викладання;

в) негативна оцінка;

г) навчальні дискусії.

Властивість особистості, яка проявляється в активному, емоційному забарвленому ставленні до пізнання предметів, явищ навколишньої дійсності, видів діяльності, це:

а) сприймання;

б) пізнавальний інтерес;

в) культура;

г) навчання.

Які із наведених прислів'їв і приказок відображають важливість розумового виховання учнів:

а) голова без розуму, як ліхтар без свічки;

б) мораль чиста – краще всякого намиста;

в) дерево шанують, як добре родить, а людину – як добре робить;

г) де більше науки, там менше муки.

➤ ***Проаналізуйте педагогічну ситуацію:***

Самостійна розумова праця у процесі розв'язання завдань дає плоди ще й тоді, коли в пам'яті дитини постійно і міцно зберігаються такі основи, безяких неможливе мислення (абетка, таблиця множення).

Юрко довго не міг зрозуміти умови математичної задачі. Я не поспішав з поясненням. Головне – щоб хлопчик напруженням розумових зусиль досягнув суть взаємозалежностей між речами і явищами. Жива думка незаб'є ключем,

коли дитина не підготовлена до теоретичного мислення, не вміє порівняти, аналізувати. Я викладав у дітей природу, вчив знову й знову спостерігати, зіставляти речі, признаки, явища – вчив бачити взаємодію. Звертав увагу Юрка на ті явища навколишнього світу, які формують у дитячій свідомості уявлення про величину, число як про одне з найважливіших признаков предметів. Тратив зусилля на те, щоб дитина зрозуміла числові залежності, переконалася в тому, що вони не придумані кимось, а існують реально. Тут дуже важливо не те, щоб учень одразу навчився обчислювати, оперувати цифрами, – він повинен осмислювати саму суть залежностей.

Ось ми сидимо в курені на баштані й спостерігаємо, як комбайн збирає пшеницю. Час від часу від комбайна відходить машина із зерном. За скільки хвилин наповнюється бункер комбайна? Діти з цікавістю дивляться на годинник, виявляється – за 17 хвилин. Як же люди розраховували свою роботу так, що комбайн не зупиняється? До наповнення бункера лишилося 5, 4, 3 хвилини – діти стривожені: мабуть комбайн все ж таки зупиниться. Залишилося 2 хвилини, і ось із-за лісу виїздить автомашина. А до заготівельного пункту вона їде рівно годину. Значить, люди розраховували залежність між відстанню і часом. Поставили на вивезення зерна саме стільки машин, скільки треба для безупинної роботи комбайна. А якби до заготівельного пункту машина їхала не годину, а дві, більше чи менше треба було б поставити на вивезення зерна?

– Звичайно, більше, – каже Юрко, і очі його радісно сяють. Адже зараз у дорозі постійно перебувають три автомашини та одна навантажується, а одна розвантажується на пункті. А якби дорога була довша, то більше машин було б у дорозі.

Дитина напружує розумові зусилля, я бачу, що вона вже думає над тим, скільки треба було б машин, якби дорога була у два рази довшою. Та не це зараз головне. Головне – дитина зрозуміла, що задача – не пуста вигадка [13].

Простежте за логікою дій педагога, спрямованою на розвиток в учнів пізнавальних інтересів. Які методи навчання були використанні учителем у цій ситуації?

Рекомендована література:

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих педагогічних закладів. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.
3. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.
4. Матвієнко О.В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання. Київ : Фоліант, 2015. 200 с.
5. Матвієнко О.В. Практикум з курсу «Теорія виховання» Київ : Стилос, 2011. 256 с.
6. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.
7. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5 т. Т. 3. К.: Рад. шк., 1988. С. 288.
8. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / В. М. Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 283 с.
9. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

ТЕМА: МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: засвоєння основних понять змісту, форм і методів морального виховання; формування поняття про моральну культуру, принципи і джерела морального виховання; ознайомлення з діяльністю вчителя початкових класів щодо різних напрямів морального виховання; вироблення у майбутніх фахівців уміння обирати оптимальні методи впливу на учнів.

ПЛАН

Засвоєння теоретичних питань

1. Моральне виховання, його сутність, зміст, мета, завдання.
2. Виховання культури поведінки учнів.
3. Виховання гуманних почуттів у дітей.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ *Виконайте тестові завдання*

Яке поняття визначають як засвоєння особистістю моральних норм, принципів, категорій, ідеалів на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки? Виберіть правильну відповідь:

- а) культура поведінки;
- б) естетична культура;
- в) моральна культура;

Із запропонованих понять виберіть ті, які є засобами, що використовуються у системі морального виховання:

- Мова.
- Сім'я.
- Книги, газети, журнали.
- Кінофільми, телевізійні передачі.
- Народні звичаї, обряди, традиції.

- Засоби мистецтва.
- Зміст навчальних дисциплін.
- Інтернет-ресурси.

3. Розкрийте зміст поняття «культура поведінки». Виберіть правильну відповідь:

а) культура поведінки – це сформована система наукових знань, які передбачають оволодіння нормами та правилами поведінки установленими державою; готовність дотримуватися цих правил і норм;

б) культура поведінки – це сформована система наукових знань, спрямованих на пізнання процесів і результатів взаємодії людини, суспільства і природи; відповідальність за природу як національну і загальнолюдську цінність; готовність до природоохоронної діяльності;

в) культура поведінки – це засвоєння особистістю моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки;

г) культура поведінки – це система повсякденної поведінки, яка відповідає нормам і правилам життя і характеризуються вмінням знаходити правильний тон у спілкуванні з людьми.

➤ ***Проаналізуйте педагогічні ситуації:***

Ситуація 1

У початкових класах часто вдаються до обговорення казок. Учні після читання казки ставлять певні запитання.

– Кого із персонажів казки ти б вибрав своїм другом і чому?

– Як би ти діяв у подібній ситуації? Чому ти вважаєш, що так краще? (Обирається конфліктна ситуація).

– Чи є у цій казці персонаж, якому треба допомогти? Ти хочеш йому допомогти? Як би ти це зробив?

– Чи є у казці негативні персонажі? Чи ти погодився б їм допомогти стати добрішими? Як би ти це зробив?

Проаналізуй, з якою метою учням ставлять такі запитання? Які знання і

якості особистості передбачають сформувати в учнів? Виберіть відому вам казку і складіть систему запитань, спрямованих на формування моральних уявлень.

Ситуація 2

На очах багатьох батьків, які зустрічали своїх дітей після уроків, першокласник, вийшовши зі школи, вдарив дівчинку портфелем.

– Ти що робиш? – схвильовано вигукнула мати цього хлопчини. – Ручка у портфеля зовсім слабенька – відірветься! З чим у школу будеш ходити?

– Хіба так можна, хлопчику? – почулося з усіх боків.

– Нехай не плюється на перерві! – із щирою переконливістю у правоті відповів хлопчик.

– Бачите, що трапилось, підбадьорена поясненням сина, звернулася його мама до людей: «Він захищався!».

І тут же, заохочуючи, до дитини: «Правильно, сину! Не давай кривдити себе. Наступного разу не буде плюватись. Але портфель усе ж таки треба берегти».

Далі слів не було чути: хлопчик з мамою, взявшись за руки, швидкою ходою попрямували зі шкільного двору. Останньою залишила територію школи заплакана дівчинка [13].

Дайте педагогічну оцінку цій ситуації. Які моральні якості формуються в учнів у такому випадку? Як би ви діяли на місці матері цього хлопчика?

Визначте свої дії у цій ситуації з позиції учительки класу, в якому вчаться хлопчик і дівчинка.

Рекомендована література:

1. Ілляш С., Іоргачева І. Формування морально-етичних цінностей в учнів початкової школи засобами дидактичних ігор. PROGRESSIVE RESEARCH IN THE MODERN WORLD. Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference (Boston, USA 27-29 April 2023).

2. Землянська Е.Н. Теорія і методика виховання молодших школярів. 2015.

Режим доступу:

3. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.

4. Коберник І. Моральне виховання : традиції, проблеми, інновації / І. Коберник // Рідна школа. 2012. № 5. С. 42–44.

5. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.

6. Матвієнко О.В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання. Київ : Фоліант, 2015. 200 с.

7. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.

8. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

9. Samoilova Iryna, Kozynets V. Oleksandr, Havrylenko Tetiana, Popadych Olena, Bondarenko Yuliia. Copyright (c) 2020 Revista Tempos e Espaços em Educação. Current trends in inclusive primary school tendências atuais na escola primária inclusiva tendencias actuales en la escuela primaria inclusive (Сучасні тенденції інклюзивного навчання в молодшій школі). 2020. Current trends in inclusive primary school. Revista Tempos E Espaços Em Educação, 13(32), 1-20. <https://doi.org/10.20952/revtee.v13i32.14961>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11

ТЕМА: ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: сприяти засвоєнню основних понять щодо змісту, форм і методів екологічного виховання, виробити уміння розв'язувати педагогічні задачі та здійснювати виховну діяльність з метою екологічного виховання учнів початкових класів.

ПЛАН

1. Екологічне виховання: сутність, зміст, мета, завдання
2. Організація екологічного виховання в освітньому процесі початкової школи.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ *Виконайте тестові завдання*

У чому полягає сутність екологічного виховання? Виберіть правильну відповідь:

а) екологічне виховання – це системна діяльність вчителя, спрямована на оволодіння знаннями про відносини з природним середовищем і розумне співіснування з ним, формування моральної відповідальності за збереження природного довкілля;

б) екологічне виховання спрямоване на формування знань, поглядів, переконань про зв'язки, які існують у живій і неживій природі та про відносини людини з природним середовищем;

в) екологічне виховання передбачає формування почуття любові до своєї батьківщини, її природи, гордості за свій народ, який зберігає природне довкілля;

г) екологічне виховання спрямоване на встановлення рівноваги особистості з природним середовищем.

Завдання якого виду виховання визначають як оволодіння людиною

знаннями про її відносини з природним середовищем і розумне співіснування з ним, формування моральної відповідальності за збереження природного довкілля? Виберіть правильну відповідь:

- а) завдання правового виховання;
- б) завдання трудового виховання;
- в) завдання естетичного виховання;
- г) завдання екологічного виховання.

До практичних методів екологічного виховання належать:

- а) ігри, вправи, досліді;
- б) інструктаж, вправи, спостереження;
- в) вправи, розповідь, інструктаж;
- г) бесіда, розповідь, інструктаж;
- д) складання казок, спостереження, гра.

Яка з форм роботи з дітьми щодо формування екологічної компетенції дає можливість спостерігати певний об'єкт в натуральному вигляді, що викликає у малюків позитивні емоції, збагачує їх палітру почуттів?

- а) заняття;
- б) екскурсія;
- в) гра;
- г) екологічне свято;
- д) читання художньої літератури

Який принцип характеризує наступний зміст: «Жива природа повинна бути різноманітною для її повноцінного, довговічного і стійкого існування»?

- а) принцип різноманітності;
- б) принцип потенційної корисності;
- в) принцип взаємозв'язку у живій природі;
- г) принцип наочності;
- д) принцип дієвості.

Рекомендована література:

1. Землянська Е.Н. Теорія і методика виховання молодших школярів. 2015. Режим доступу: https://stud.com.ua/24094/pedagogika/teoriya_i_metodika_vihovannya
2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.
3. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.
4. Коберник О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. № 4. С. 104–110.
5. Матвієнко О.В. Практикум з курсу «Теорія виховання» Київ : Стилос, 2011. 256 с.
6. Матвієнко О.В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання. Київ : Фоліант, 2015. 200 с.
7. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.
8. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / В. М. Марків. Кривий Ріг: КПП, 2015. 283 с.
9. Ярошук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.
10. Samoilova Iryna, Kozynets V. Oleksandr, Havrylenko Tetiana, Popadych Olena, Bondarenko Yuliia. Copyright (c) 2020 Revista Tempos e Espaços em Educação. Current trends in inclusive primary school tendências atuais na escola primária inclusiva tendencias actuales en la escuela primaria inclusive (Сучасні тенденції інклюзивного навчання в молодшій школі). 2020. Current trends in inclusive primary school. Revista Tempos E Espaços Em Educação, 13(32), 1-20. <https://doi.org/10.20952/revtee.v13i32.14961>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

ТЕМА: ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: сформувати поняття про естетичну культуру, принципи і джерела естетичного виховання; виробити вміння обирати оптимальні методи впливу на учнів; розкрити особливості методики діяльності вчителя щодо формування в учнів ціннісного ставлення до мистецтва.

ПЛАН

1. Естетичне виховання: його сутність, зміст, мета, завдання.
2. Організація естетичного виховання в освітньому процесі початкової школи.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ *Виконайте тестові завдання*

Виберіть правильне, на вашу думку, визначення поняття «естетика»:

- а) естетика – це наука про розвиток емоційної сфери особистості;
- б) естетика – це наука про особливості соціальної поведінки людини, її ставлення до природи;
- в) естетика – це наука, яка займається вивченням особливостей і закономірностей художньої творчості;
- г) естетика – це наука про загальні закономірності художнього засвоєння дійсності людиною, про суть і форми відображення дійсності й перетворення життя за законами краси, про роль мистецтва в житті.

Яке з наведених нижче понять визначають як цілісний, конкретно-чуттєвий образ, що є втіленням уявлень про досконале життя і досконалу людину? Виберіть правильну відповідь:

- а) естетичний ідеал;

- б) естетична діяльність;*
- в) естетичний смак;*
- г) естетичне почуття.*

Яке із наведених нижче понять визначають як здатність до втілення ідеальних образів у конкретно-чуттєвій формі, що мають індивідуальний ступінь вираження, яка характеризується оригінальністю й самобутністю? Виберіть правильну відповідь:

- а) естетична діяльність;*
- б) естетичний смак;*
- в) естетичне сприйняття;*
- г) художньо-творча діяльність.*

Яке поняття визначають як стійке, емоційно-оціночне ставлення людини до прекрасного, що має вибірковий, суб'єктивний характер? Виберіть правильну відповідь:

- а) естетична діяльність;*
- б) естетичний смак;*
- в) естетичне сприйняття;*
- г) художньо-творча діяльність.*

Яке поняття визначають як здатність людини вирізняти серед явищ дійсності та мистецтва процеси, властивості та якості, що викликають естетичні почуття? Виберіть правильну відповідь:

- а) естетичне почуття;*
- б) естетична оцінка;*
- в) естетичний смак;*
- г) естетичне сприйняття.*

Рекомендована література:

1. Ілляш С., Іоргачева І. Формування морально-етичних цінностей в учнів початкової школи засобами дидактичних ігор. PROGRESSIVE RESEARCH IN THE MODERN WORLD. Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference (Boston, USA 27-29 April 2023).

2. Коберник І. Моральне виховання : традиції, проблеми, інновації / І. Коберник // Рідна школа. 2012. № 5. С. 42–44.
3. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.
4. Коберник О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. № 4. С. 104–110.
5. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.
6. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2011. 514 с.
7. Теорія виховання. Навчально-методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів / Уклад.: Д. Луцик, І. Садова. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. 101 с.
8. Практикум з педагогіки / за заг. ред.проф. О.А. Дубасенюк. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2017. 546 с.
9. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.
10. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №13

ТЕМА: ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мета: : ознайомлення з поняттями: «фізичне виховання», «здоровий спосіб життя», «психічне здоров'я», «фізичне здоров'я», «здоров'язбережувальні технології»; формування вміння планувати, організовувати виховну роботу щодо забезпечення в учнів бажання й потреби піклуватися про власне здоров'я, дотримуватися навичок здорового способу життя; формувати здоров'язбережувальну компетентність.

ПЛАН

1. Фізичне виховання: його сутність, зміст, мета, завдання.
2. Організація фізичного виховання в освітньому процесі початкової школи.

Практичне завдання

Підготуйте міні-словник до поданої теми.

Самостійна робота

➤ *Виконайте тестові завдання:*

Визначте завдання фізичного виховання. Виберіть правильну відповідь:

а) формування та вдосконалення рухових навичок, вмінь, знань, вироблення стійкого зацікавлення до занять фізичною культурою, оволодіння санітарно-гігієнічними знаннями;

б) оволодіння санітарно-гігієнічними вміннями та навичками, розвиток рухових якостей, зміцнення здоров'я та загартування учнів, сприяння їх правильному фізичному розвитку, формування звички та стійкого зацікавлення до систематичних занять спортом;

в) забезпечення умов для зміцнення здоров'я і загартування школярів, спонукання вихованців до занять у спортивних секціях, участі у різноманітних походах.

Закінчіть речення

Оволодіння санітарно-гігієнічними вміннями та навичками, розвиток рухових якостей, зміцнення здоров'я і загартування учнів, сприяння їх правильному фізичному розвитку, формування звички та стійкого зацікавлення до систематичних занять фізкультурою — це...

- а) завдання фізичного виховання;
- б) фізична культура;
- в) спорт;
- г) санітарно-гігієнічна пропаганда.

У чому полягає сутність фізичної культури особистості? Виберіть правильну відповідь:

а) фізична культура особистості – це сформований спосіб життя, який передбачає зміцнення здоров'я, загартування організму, постійне прагнення досягти високих результатів у спорті;

б) поняття «фізична культура особистості» є тотожним із поняттям «фізичне виховання», яке трактують як певні дії особистості у боротьбі за своє здоров'я;

в) фізична культура особистості – це сформований спосіб життя людини, спрямований на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових вмінь і навичок;

г) фізична культура особистості – це сукупність суспільних досягнень і засобів, які впливають на фізичний розвиток людини. Фізична культура є результатом фізичного виховання.

Чи є відмінності між поняттями «фізичне виховання» і «фізична культура особистості»? Виберіть правильну відповідь:

а) між поняттями «фізична культура особистості» і «фізичне виховання» відмінностей немає. Фізична культура – це система фізичного виховання;

б) фізична культура особистості – це результат фізичного виховання;

в) фізична культура особистості – це сукупність суспільних досягнень і засобів, які впливають на фізичне виховання особистості.

➤ ***Проаналізуйте педагогічну ситуацію:***

Фізична діяльність відіграє таку ж важливу роль у формуванні фізичної досконалості, як і спорт. Без здорової втоми людина не може повною мірою насолодитись відпочинком.

Є багато трудових видів діяльності, у яких гармонійні та злагоджені рухи людського тіла можна прирівняти до гімнастичних вправ. За динамікою та естетичною виразністю рухів така праця стоїть на рівні з фізичними вправами.

Якщо ми говоримо про радість праці, то джерелом цього почуття є насамперед краса праці, у процесі якої людина створює свою власну красу [13].

Проаналізуйте, що є джерелом і засобом зміцнення здоров'я?

У чому виявляється взаємозв'язок фізичного виховання з розумовим, моральним та естетичним вихованням?

Рекомендована література:

1. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.
2. Коберник О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. № 4. С. 104–110.
3. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.
5. Практикум з педагогіки / за заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2017. 546 с.
7. Матвієнко О.В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання. Київ : Фоліант, 2015. 200 с.
8. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / В. М. Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 283 с.
9. Ярошук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни «Теорія виховання учнів початкової школи» передбачає: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, які формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до контрольних робіт, до співбесіди з лектором, підготовку до екзамену, а також підготовку індивідуального завдання на одну із запропонованих тем:

- Закономірності процесу виховання.
- Поняття про принципи виховання.
- Формування громадянина – важливе завдання НУШ.
- Актуальність ідей В. Сухомлинського щодо використання методів виховання учнів початкових класів у практиці діяльності сучасної школи.
- Характеристика ролі інститутів соціального виховання особистості.
- Сім'я як інститут суспільного виховання.
- Казкотерапія у справі виховання учнів початкових класів.
- Співпраця освітніх інституцій у справі виховання дитини.
- Форми взаємодії школи з батьками.
- Особливості гендерного виховання учнів початкових класів.
- Вплив колективу класу на формування особистості учня молодшого шкільного віку.
- Педагогічні умови, які забезпечують ефективний виховний вплив на формування особистості учня молодшого шкільного віку.
- Гуманізація виховного процесу у НУШ.
- Аналіз сучасних виховних технологій.
- Шляхи та умови виховання толерантної особистості в освітньому процесі НУШ.
- Виховання толерантності учнів початкових класів з метою протидії булінгу.

- Роль позашкільної освіти у вихованні особистості учня молодшого шкільного віку.
- Формування в учнів початкових класів уявлень про здоровий спосіб життя.
- Особливості взаємодії педагога з батьками, дотримання педагогічного такту.
- Педагогічні умови успішності родинного виховання.
- Особливості взаємодії педагога з обдарованими учнями.
- Особливості взаємодії педагога з важковиховуваними і педагогічно занедбаними дітьми.
- Особливості взаємодії педагога з дітьми, які мають особливі потреби.
- Формування іміджу вчителя початкової школи як запорука його успіху у професійній діяльності.
- Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності.

Індивідуальні завдання полягають у підготовці есе з проблем курсу та його захисту на практичних заняттях. Обсяг есе до п'ятнадцяти аркушів формату А 4. Структура есе має включати вступну частину (актуальність проблеми та мета), основну частину (рекомендований алгоритм представлення матеріалу: теза – її аргументація), висновки. Критеріями оцінювання есе виступають: самостійність, оригінальність, креативність, новизна роботи та усний захист.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Розкрийте сутність процесу виховання.
2. Охарактеризуйте особливості процесу виховання.
3. Опишіть функції виховного процесу.
4. Розкрийте рушійні сили процесу виховання.
5. Проаналізуйте, в чому полягає відмінність процесу виховання від процесу навчання.
6. Опишіть шляхи формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів.
7. Розкрийте зміст основних закономірностей виховного процесу.
8. Розкрийте зміст принципів виховання, обґрунтуйте їх взаємозв'язок.
9. Розкрийте сутність методів виховання, їх особливості.
10. Розкрийте сутність групи методів формування свідомості особистості.
11. Опишіть сутність групи методів організації діяльності спілкування та формування досвіду суспільної поведінки.
12. Розкрийте сутність методів стимулювання діяльності та поведінки.
13. Розкрийте зміст методів самовиховання, їх функції та значення.
14. Охарактеризуйте значення поняття «форма виховної роботи».
15. Охарактеризуйте поняття «масові форми виховної роботи».
16. Розкрийте сутність поняття «групові форми виховної роботи».
17. Розкрийте сутність індивідуальних форм виховної роботи.
18. Назвіть найбільш поширені форми масової, групової та індивідуальної виховної роботи.
19. Розкрийте зміст основних закономірностей процесу виховання.
Проаналізуйте роль сім'ї в процесі виховання дитини молодшого шкільного віку.
20. Опишіть шляхи формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів.
21. Охарактеризуйте сутність розумового виховання.
22. Назвіть головні завдання розумового виховання.
23. Опишіть методи розумового виховання.

24. Опишіть сутність морального виховання учнів молодшого шкільного віку.
25. Охарактеризуйте зміст системи моральних цінностей.
26. Розкрийте особливості екологічного виховання у початковій школі.
27. Розкрийте мету екологічного виховання у початковій школі.
28. Обґрунтуйте значення екологічного виховання учнів на сучасному етапі розвитку суспільства.
29. Назвіть особливості організації екологічного виховання в освітньому процесі початкової школи.
30. Назвіть завдання естетичного виховання учнів молодшого шкільного віку.
31. Розкрийте особливості організації фізичного виховання в освітньому процесі початкової школи.
32. Назвіть основні завдання фізичного виховання учнів початкових класів.
33. Розкрийте особливості організації трудового виховання в освітньому процесі початкової школи.
34. Опишіть зміст трудового виховання учнів початкових класів.
35. Назвіть завдання трудового виховання учнів початкових класів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

А (90 – 100) – відмінно: отримує здобувач, який виявив глибокі знання з теорії виховання, особливостей процесу виховання, його структури, законів, закономірностей, принципів виховання, змісту виховання в початковій школі; специфіки виховного процесу як педагогічного явища, його закономірностей, особливостей організації у початковій школі; методів, прийомів, засобів, форм і технологій виховання; здатний самостійно збирати, інтерпретувати інформацію у сфері початкової освіти; презентує законодавчі та нормативні документи про організацію виховної роботи в школі; вміє визначати мету виховання у відповідності з рівнем вихованості учнів; здатний планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів початкових класів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання; вміє підбирати виховні завдання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів та цілей освітнього процесу; вміє складати, розробляти, презентувати проєкти, тренінги різних форм виховної роботи; ґрунтовно розкриває особливості виховної роботи в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами; володіє особливостями планування та реалізації виховних заходів щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкових класів; відповіді студента логічні та послідовні.

В (82 – 89) – добре: отримує здобувач, який виявив міцні знання з теорії виховання, особливостей процесу виховання, його структури, законів, закономірностей, принципів виховання, змісту виховання в початковій школі; специфіки виховного процесу як педагогічного явища, його закономірностей, особливостей організації у початковій школі; методів, прийомів, засобів, форм, технологій виховання; здатний самостійно збирати, інтерпретувати інформацію у сфері початкової освіти; презентує законодавчі та нормативні документи про

організацію виховної роботи в школі; вміє визначати мету виховання у відповідності з рівнем вихованості учнів; здатний планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів початкових класів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання; уміє підбирати виховні завдання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів та цілей освітнього процесу; вміє складати, розробляти, презентувати проєкти, тренінги різних форм виховної роботи; ґрунтовно розкриває особливості виховної роботи в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами; володіє особливостями планування та реалізації виховних заходів щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкових класів; відповіді студента логічні та послідовні.

С (75 – 81) – добре: отримує здобувач, який виявив достатні знання з теорії виховання, особливостей процесу виховання, його структури, законів, закономірностей, принципів виховання; змісту виховання в початковій школі; специфіки виховного процесу як педагогічного явища, його закономірностей, особливостей організації у початковій школі; методів, прийомів, засобів, форм, технологій виховання, однак, у відповідях містяться певні неточності; здатний самостійно збирати, інтерпретувати інформацію у сфері початкової освіти; однак виникають певні труднощі під час презентації законодавчих та нормативних документів щодо організації виховної діяльності в школі; вміє визначати мету виховання у відповідності з рівнем вихованості учнів; здатний планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів початкових класів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання; уміє підбирати виховні завдання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів та цілей освітнього процесу, проте допускає незначні неточності при їх аналізі; вміє складати, розробляти, презентувати проєкти, тренінги різних форм виховної роботи; розкриває особливості виховної роботи

в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами; володіє особливостями планування та реалізації виховних заходів щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкових класів, проте, при їх презентації відчуває труднощі; здебільшого відповіді студента логічні та послідовні.

D (67 – 74) – задовільно: отримує здобувач, який виявив задовільні знання з теорії виховання, особливостей процесу виховання, його структури; законів, закономірностей, принципів виховання, змісту виховання в початковій школі; специфіки виховного процесу як педагогічного явища, його закономірностей, особливостей організації у початковій школі, методів, прийомів, засобів, форм, технологій виховання, однак, у відповідях містяться певні неточності; здатний самостійно збирати, інтерпретувати інформацію у сфері початкової освіти; зазвичай виникають певні труднощі під час презентації законодавчих та нормативних документів щодо організації виховної діяльності в школі; вміє визначати мету виховання у відповідності з рівнем вихованості учнів; здатний планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів початкових класів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання; уміє підбирати виховні завдання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів та цілей освітнього процесу, проте допускає неточності при їх аналізі; потребує сторонньої допомоги при розробці та презентації проєктів, тренінгів, різних форм виховної роботи; недостатньо володіє особливостями виховної роботи в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами; слабо володіє особливостями планування та реалізації виховних заходів щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкових класів; здебільшого відповіді студента послідовні.

E (60 – 66) – задовільно: отримує здобувач, який виявив слабкі знання з

теорії виховання, особливостей процесу виховання, його структури, законів, закономірностей, принципів виховання; змісту виховання в початковій школі; специфіки виховного процесу як педагогічного явища, його закономірностей, особливостей організації у початковій школі, методів, прийомів, засобів, форм, технологій виховання, однак, у відповідях містяться неточності; відчуває труднощі під час добору інформації у сфері початкової освіти; допускається суттєвих помилок під час презентації законодавчих та нормативних документів щодо організації виховної роботи в школі; самостійно не вміє визначати мету виховання; не достатньо володіє вміннями планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів початкових класів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання; рідко підбирає виховні завдання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів та цілей освітнього процесу; потребує сторонньої допомоги під час розробки та презентації проєктів, тренінгів, різних форм виховної роботи; під час розкриття особливостей виховної роботи в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами допускається деяких помилок; слабо володіє особливостями планування та реалізації виховних заходів щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи; здебільшого відповіді студента непослідовні.

FX (35 – 59) – незадовільно: отримує здобувач, який виявив незнання значної частини навчального матеріалу щодо аналізу педагогічних явищ та процесів, наукових джерел, нормативних положень; допускає суттєві помилки в характеристиці педагогічних категорій; не знає основних термінів та понять курсу; важко відтворює програмний матеріал, не спирається на матеріали, які містяться в основних і допоміжних рекомендованих інформаційних джерелах; допускає істотні помилки під час розкриття змісту, визначенні мети і завдань навчальних тем; відчуває труднощі в оцінці власних здібностей, можливостей; відповіді студента непослідовні.

F (0 – 34) – незадовільно: отримує здобувач, який майже не володіє програмним матеріалом, що в подальшому ускладнить роботу в сфері професійної діяльності; не знає основних термінів та понять курсу; допускає суттєві помилки при розкритті законів, принципів, закономірностей виховного процесу; відповіді студента непослідовні [3].

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОМАЦІЇ

ОСНОВНІ:

1. Державний стандарт початкової освіти. Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/uryad-zatverdyy-novyj-standart-pochatkovoyi-osvity-shho-tse-oznachaye/>
2. Закон України «Про освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Землянська Е.Н. Теорія і методика виховання молодших школярів. 2015. Режим доступу: https://stud.com.ua/24094/pedagogika/teoriya_i_metodika_vihovannya
4. Концепція Нова українська школа. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkol>.
5. Горбушко Т. Г. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. Початкове навчання та виховання. 2018. № 35–36. С. 15–23.
6. Коберник І. Моральне виховання : традиції, проблеми, інновації / І. Коберник // Рідна школа. 2012. № 5. С. 42–44.
7. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навч.-метод. посіб. / Олександр Миколайович Коберник. К. : Науковий світ, 2015. 152 с.
8. Коберник О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. № 4. С. 104–110.
9. Коваль М. С. Використання мобільного навчання в Україні. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми : зб. наук. Праць. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2018. Вип. 16. С. 371–376.
10. Педагогічна майстерність: підруч. / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. К. : Вища шк., 1997. 349 с.
11. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х. : ОВС, 2016. 224 с.

12. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2011. 514 с.
13. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори в 5-ти т. – К.:Рад. школа, 1988. Т. 3. С. 288.
14. Теорія виховання. Навчально-методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи студентів / Уклад.: Д. Луцик, І. Садова. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. 101 с.
15. Samoilova Iryna, Kozynets V. Oleksandr, Havrylenko Tetiana, Popadych Olena, Bondarenko Yuliia. Copyright (c) 2020 Revista Tempos e Espaços em Educação. Current trends in inclusive primary school tendências atuais na escola primária inclusiva tendencias actuales en la escuela primaria inclusive (Сучасні тенденції інклюзивного навчання в молодшій школі). 2020. Current trends in inclusive primary school. Revista Tempos E Espaços Em Educação, 13(32), 1-20. <https://doi.org/10.20952/revtee.v13i32.14961>

ДОПОМІЖНІ:

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих педагогічних закладів. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
2. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний редактор В.Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Ілляш С.Д. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія виховання учнів початкової школи». Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка; спеціальності 013 Початкова освіта. 2024. 12 с.
4. Ілляш С., Ільницький В. Взаємодія школи та сім'ї в процесі формування самостійності учнів початкових класів. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії: матеріали IX Міжнарод. наук.-практ. інтерн.-конф. (31 жовтня 2023). Переяслав, 2023. С. 62-64.
5. Ілляш С., Іоргачева І. Формування морально-етичних цінностей в учнів початкової школи засобами дидактичних ігор. PROGRESSIVE

6. Ілляш С.Д., Садова І.І. Розвиток соціальних та емоційних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. – Вип. 75. 188 с. Т. 2. – С. 86-90.

7. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2015. 343 с.

8. Матвієнко О.В. Виховання школярів: педагогічні задачі та завдання. Київ : Фоліант, 2015. 200 с.

9. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / В. М. Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 283 с.

10. Ярощук Л. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.

Соломія Ілляш, Лілія Стахів

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи
для фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності 013 Початкова освіта

**Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

Головний редактор

Ірина Невмержицька

Редактор

Технічний редактор

Коректор

Здано до набору __.__.2025 р. Підписано до друку __.__.2025 р. Формат 60х84/16. Папір офсетний. Гарнітура. Times. Наклад 300 прим. Ум. друк. арк. _____. Зам._____.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. (Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140 від 01.07.2016 р.). 82100 Дрогобич, вул. І. Франка, 24. к. 42 тел. 2 – 23 – 78.